

A folyamatos erdőborítás kutatása hazánkban

Dr. Bartha Dénes – szakmai vezető, NyME EMK

Dr. Puskás Lajos – projektmenedzser, NyME EMK

A harmadik évezred kezdetén az egyik legfontosabb szakmai kihívás a folyamatos erdőborítás kutatása és gyakorlati megvalósítása. Tényként kell elismerni, hogy a „szekér megelőzte a lovat”, azaz a kutatás lemaradt a gazdálkodók által az utóbbi tíz évben beállított szálalások és átalakító üzemmódú területek nagyságrendjéhez és a tő mellett dolgozó kollégák szakmai lelkesedéséhez képest. Ezt a lemaradást igyekszik pótolni a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara az Erdészeti Tudományos Intézettel, mint konzorciumi partnerrel karöltve a most elnyert 2 éves futamidejű, 2012. október 1-jével indult TÁMOP pályázat keretében. A folyamatos erdőborítás megvalósításának ökológiai, konzervációbiológiai, közjóléti és természetvédelmi szempontú vizsgálata c. projektünk – a pályázati kiírásnak megfelelően – alap kutatást ölel fel, viszont elődeink és mi is mindig a „teoria cum praxi” szentenciát tartottuk szemünk előtt, így valamennyi résztémának művelésénél gyakorlati hozadékra is számítunk. Mivel a pályázat beadásánál ún. húzóágazathoz kellett csatlakoznunk, s az erdőgazdálkodás ezek között nem szerepelt, csak a természetvédelem, így a projekt címéből is érzékelhető természetvédelmi megközelítés, kérdésfeltevés és válaszadás vezérelt minket a kutatás során. Az is magától értetődő, hogy a fent nevezett két intézményen kívül számítunk minden olyan elméleti és gyakorlati szakember együttműködésére, akik eddig valahol, valamilyen módon művelték már ezt a szakterületet. Az őket tömörítő Pro Silva Hungaria szakmai szervezet támogatására a jövőben is igényt tartunk.

Kutatásunknak az is sajátossága, hogy egy nagy, monolitikus témát, a folyamatos erdőborítást sok szempontú megközelítés alapján vizsgálja, ami a részprojektek ismertetésénél is jól kirajzolódik. A részművek és a részművek művelői közötti kohézió megteremtése külön kihívás számunkra. A korábbi évtizedekben ugyanis az akkori pályázati struktúrának megfelelően kisebb, kevesebb kutatót mozgósító témák művelésére nyílt csak lehetőség.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy a nem csekély összegű pályázati támogatásért mit remélhet az erdész szakma? Az

említett alap kutatás jelleg miatt elsősorban minőségi szakmai publikációkat kell készítenünk, melyek tanulmánykötetben való együttes megjelenítését is tervezzük. Szeretnénk összegyűjteni az e témakörben eddig megjelent összes hazai és válogatott külföldi publikációkat is. Ezt a bibliográfiai adatbázist a jövőben aztán folyamatosan lehet majd aktualizálni. Tapasztalhatjuk azt is, hogy szakkifejezéseinket – részben a téma újszerűsége miatt – sok esetben eltérően értelmezzük, épp ezért egy fogalommagyarázatokat felölelő szótár összeállítása is a terveink között van. A „tudományos termékeken” túl nem elhanyagolható hozadék lehet az sem, hogy megpróbálunk közös nevezőt kialakítani az elmélet és a gyakorlat, a tudomány és az erdőkezelés, az eltérő hozzáállású szakemberek között. Tudjuk azt is, hogy vázolt céljainkat a két éves futamidő alatt nem lehet maradéktalanul megvalósítani, viszont lerakjuk egy hosszú távú kutatás alapjait, amellyel a jövőt szolgálhatjuk. S már most, a projekt elindításánál is gondolkodunk azon, hogy 2014 őszétől miként tudjuk majd folytatni elképzeléseink megvalósítását.

A TÁMOP-4.2.2.A-11/1/KONV-2012-0004 projekt keretein belül három fő területen (I. ökológiai kutatások, II. biodiverzitás-kutatások, III. célzott alap kutatások) összesen tizenöt résztema művelése zajlik. A témakörök a következők:

I/1. Mikroklímatis viszonyok vizsgálata – Az EMK Környezet- és Földtudományi Intézete által koordinált feladat fő célja az eltérő erdőgazdálkodási módok nyomán kialakuló erdőszerkezetek mikroklímájának összehasonlító vizsgálata, a zárt erőállomány és különböző méretű lécek folyamatos meteorológiai megfigyelésének segítségével.

I/2. Hidrológiai viszonyok vizsgálata – Az EMK Geomatikai, Erdőfeltárási és Vízgazdálkodási Intézete által vezetett kutatás célja a lécek hidrológiai viszonyainak vizsgálata és összehasonlítása a zárt állományokéval.

I/3. Fényviszonyok vizsgálata – Az Erdészeti Tudományos Intézet által összefogott kutatás célja, hogy ismertté váljon a lécek méretének, tájolásának és egymáshoz való távolságának hatása a fényviszonyokra, ezen keresztül a gyomosodásra, az újulat megjelenésére, az erdődinamikai és felújulási folyamatokra különböző állománytípusokban.

I/4. Termőhelyi vizsgálatok, talajban bekövetkező lebontási folyamatok kutatása – Az EMK Környezet- és Földtudományi Intézete által koordinált feladatban a lécekben és az átalakító üzemmóddal jellemzett erdőterületeken bekövetkező termőhelyi változások összehasonlító vizsgálata történik meg.

II/5. A különböző szempontú erdőművelési beavatkozások a faállomány genetikai szerkezetére gyakorolt hatásainak elemzése egy intenzíven mintázott kocsánytalan tölgyesben címet viselő részfeladatot az Erdészeti Tudományos Intézet végzi. A cél egy gyertyános-kocsánytalan tölgyes állomány minden egyes egyedét letérképezve, térinformatikai feldolgozással támogatva, a különböző szempontú erdőművelési beavatkozások következményeinek feltárása, a genetikai szerkezetben beálló változások értékelési lehetőségének a kidolgozása.

II/6. A folyamatos erdőborítás fajösszetétel és fajdiverzitás-vizsgálata című részfeladat gazdája az EMK Növényteni és Természetvédelmi Intézete. A kutatás célja a folyamatos erdőborítást célzó módszerek faji sokféleségre gyakorolt hatásainak vizsgálata. Kiemelt cél olyan indikátor fajokat megnevezni, melyek jelenléte, illetve hiánya, valamint tömegessége az egyes erdőtársulás-csoportokban jelzik a gazdálkodói beavatkozás állományra gyakorolt hatását a növényi diverzitás szempontjából.

II/7. A holtfa szerepe a diverzitás fenntartásában című részfeladat koordinálása az EMK Erdőművelés és Erdővédelmi Intézetének a feladata. A vizsgálatok a következő területekre terjednek ki: védett és ritka xylofág rovarfajok tápanyag preferenciája, erdei taplógombák rovarfaunája, erdei holtfa jelentősége a hasznos ragadozó és parazitoid ízeltlábúak szempontjából.

II/8. A különböző üzemmódú állományok erdődinamikai és erdőtermészetességi vizsgálata című részfeladatot a Pécsi Tudományegyetem TTK Növényrendszertani és Geobotanikai Tanszék kutatói csoportja fogja össze. A kutatás célja a hagyományosan kezelt ún. vágásos, az átalakító üzemmódban kezelt kislékesen szálalt és a felhagyott, rezervátum státuszú vagy jellegű erdőállományok összehasonlítása fafajösszetétel, elegyarány, koreloszlás, minőségi faanyagot adó fák aránya és mennyisége, a természetes folyamatokat jelző spontán felújulás képessége és az újulat térbeli mintázata, valamint a természetvédelmi szempontból kiemelten fontos lágyszárú diverzitás, és a holtfa minőségi és mennyiségi jellemzői alapján.

II/9. A fás- és lágyszárú növényfajok ökofiziológiai vizsgálatát szintén a PTE kutatói végzik mecseki mintaterületeken. A kutatás célja a kiválasztott lékekben élő fontosabb fafajok újulata és domináns lágyszárú aktuális és potenciális fénykörülményekre adott válaszainak mérése és összehasonlító értékelése. A jellemző fényhasznosítási stratégiák meghatározása, megjelenésük a különböző típusú lékkörnyezetekben.

II/10. A folyamatos erdőborítás társulás és táj szintű vizsgálatával az EMK Növényteni és Természetvédelmi Intézete foglalkozik. A részfeladat célja a folyamatos erdőborítást célzó módszerek hatásának táji léptékű vizsgálata. A kutatás végére szeretnénk olyan indikátorokat megnevezni, melyek tájékoztatnak arról, hogy az elvégzett beavatkozások hogyan hatnak a táj szerkezetére.

III/11. A folyamatos erdőborítás modellezési vonatkozásai címet viselő feladatot az EMK Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézete fogja össze. A kutatás célja a folyamatos erdőborítás és az abba való átmenet modellezési lehetőségeinek a vizsgálata, melynek során meglévő külföldi modellek vizsgálata is megtörténik.

III/12. A közjóléti, társadalmi és fenntarthatósági vonatkozások vizsgálata szintén az EMK Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézetének a feladata. A kutatás célja a folyamatos erdőborítású állományok legfontosabb faállomány szerkezeti paramétereinek és az élő dendromassa növekedésmentének vizsgálata, folyamatos erdőborítást nyújtó száraló és átalakító üzemmódú erdőtömbök dendromassa mennyiségének meghatározására alkalmas módszerek, valamint a folyamatos erdőborítást nyújtó erdőállományokban

folyó gazdálkodás szabályozási elveinek a kidolgozása.

III/13. A folyamatos erdőborítással történő erdőgazdálkodás vadgazdálkodási kérdéseivel az EMK Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézete foglalkozik. A részfeladat célja a nagytestű növényevők számára rendelkezésre álló természetes takarmány mennyiségének és minőségének meghatározása különböző állománytípusokban; a nagyvadfajok jelenlétének, eloszlásának vizsgálata folyamatos erdőborítás esetén; a kutatási területeken jelenlévő nagytestű növényevő fajoknak a folyamatos erdőborítás fenntartásában betöltött szerepe (gátlónehezítő, előnyös, vagy közömbös szerepkör), és természetesen a vadkár okozásán keresztül az elviselhető, erdőborítás kialakítását és fenntartását nem veszélyeztető nagyvad létszámának kérdése.

III/14. A természetvédelmi és konzervációbiológiai vonatkozások elemzésével az EMK Növényteni és Természetvédelmi Intézete foglalkozik. A kutatás célja a hazai és nemzetközi oltalmat élvező erdőterületek, illetve a jogi védelem alatt nem álló erdők természetvédelmi szempontú összehasonlító elemzése. A vizsgálatok eredményeként a különböző jogi oltalmak hatékonyságáról kapunk információkat.

III/15. A diverzitás, természetesség és a stabilitás, ellenálló képesség elemzése a folyamatos erdőborításnál című részfeladat koordinátora az Erdészeti Tudományos Intézet. A projekt vizsgálja, hogy lécek nyitását követően milyen a lékekben található és a léken kívüli újulat-, valamint az anyaállomány egészségi állapota, ezeket mely biotikus és abiotikus tényezők befolyásolják.

A kutatás megvalósítását a TÁMOP-4.2.2.A-11/1/KONV-2012-0004 pályázat teszi lehetővé.

Tisztelt Olvasó, Kedves Tagtársak!

Azzal a kéréssel fordulunk hozzátok, hogy amennyiben birtokokban lenne valamilyen írott dokumentum, fotó, esetleg egyéb tárgyi emlék az 1926-ban megalakult, majd a II. világháború után megszűnt Magyar Erdészeti Vadászati Műszaki Segédszemélyzet Országos Egyesületével (MEVME) kapcsolatban – és amennyiben számotokra ez nem okozna gondot – bocsássátok az OEE rendelkezésére. Az eredeti fotókat, dokumentumokat, tárgyi emlékeket vagy az azokról készített digitalizált másolatokat tartalmazó elektronikus eszközhordozót kérjük, hogy az Egyesület könyvtárának vezetője részére az alábbi címre juttassátok el:

Országos Erdészeti Egyesület
1021 Budapest,
Budakeszi út 91.

Ha a fotókról, vagy egyéb dokumentumokról digitalizált másolatot e-mailben kívántok küldeni, kérjük azt

Dr. Sárvári János könyvtárvezető részére a
megosz@mail.datanet.hu,

illetve **Schweighardt Ottó** tagtársunk részére az
s.otto57@freemail.hu

postafiók címekre tegyék meg.

Köszönettel:

Dr. Sárvári János, a könyvtár őr